

Nr 205.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående anslag till färavelns befrämjande; given Stockholms slott den 10 april 1917.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen

att till färavelns befrämjande å extra stat för år 1918 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 35,000 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. Dahlberg.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSSON,
DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Dahlberg anförde:

Uti skrivelse den 10 maj 1915 nr 101 har riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa undersökning rörande möjligheterna att verksamt befrämja fårskötseln inom landet, särskilt med hänsyn till ökad och förbättrad produktion av ull och dennas användning i svensk industri, samt vidtaga de åtgärder, som i anledning av en sådan undersökning kunde prövas lämpliga.

Sedan Kungl. Maj:t den 3 juni 1915 anbefallt kommerskollegiet och lantbruksstyrelsen att gemensamt häröver avgiva underdånigt utlåtande, anförde nämnda ämbetsverk i skrivelse den 31 oktober 1916, att på grund av erforderlig ytterligare utredning det sålunda infordrade utlåtandet kunde avgivas först under början av år 1917. Då det syntes önskvärt, att statsanslag för ändamålet måtte finnas tillgängligt under

år 1918, anmälde ämbetsverken, att nämnda statsanslag icke torde komma att behöva överstiga 35,000 kronor.

Med anledning härav har på min hemställan Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition föreslagit riksdagen att i avbidan på blivande proposition angående statsanslag till åtgärder för befrämjande av fårskötseln å extra stat för år 1918 beräkna ett belopp av 35,000 kronor.

Sedan kommerskollegiet och lantbruksstyrelsen numera inkommit med det infordrade utlåtandet, dagtecknat den 14 mars 1917, anhåller jag att få anmäla detta ärende.

Efter det riksdagens skrivelse remitterats till de bägge ämbetsverken och det befunnits, att frågan tarvade en närmare utredning rörande de åtgärder, som borde vidtagas för främjande av fårskötseln, begärde och erhöll lantbruksstyrelsen Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla sakkunniga för ändamålet. Lantbruksstyrelsen kallade härtil förre lantbruksskolföreståndaren J. Södergren, godsägaren friherre R. Hermelin, sekreteraren hos Kronobergs läns hushållningssällskap Karl Meijer, undervisaren i fårskötsel Th. Hoffman-Bang och förre lantbruksskolföreståndaren John Nathorst, vilka den 10 oktober 1916 avgivit betänkande, som blivit befordrat till trycket i en mindre upplaga. I detta betänkande hava de sakkunniga yttrat sig angående orsakerna till ullproduktionens och fårstockens minskning i landet samt om fårskötselns ställning till det nutida jordbruket. De hava funnit, att fårskötseln i allmänhet mycket väl kan bedrivas även i förening med ett intensivt jordbruk, samt framlagt skäl för att densamma bör kunna lämna ett ekonomiskt fördelaktigt resultat. Härför kräves emellertid understöd från statens sida samt organisation. I sådant avseende hava de främst föreslagit anordnande av fårpremiering, inrättande av fåravelsföreningar och stanboksföring av avelsdjur, nämligen dels en riksstambok för cheviot-, shropshire- och oxfordshiredownras och dels länsstamböcker för lantras, vidare upprättande av avelstationer och anordnande av ullutställningar. De hava vidare förordnat, att den nuvarande befattningen såsom »undervisare i fårskötsel» måtte ändras till statskonsulentbefattning, att en lämplig broschyr i fårskötseln måtte utgivas på statens bekostnad samt att det måtte tillses, huruvida icke svensk ull kunde så mycket som möjligt användas vid tillverkning av yllevaror för statens behov och, om det låte sig göra, vid leveranser företräde lämnas tillverkare, som använde svensk ull. Vid betänkandet hava fogats förslag till reglemente för den med statsmedel understödda fårpremieringen inom riket samt till kungörelse angående statsanslag till åtgärder för höjande av landets fåravel. Dessa

författningsförslag äro i huvudsak byggda på motsvarande författningar angående åtgärder för svinavelns höjande. Statsbidrag skulle enligt förslaget utgå till fårpremiering med högst så stort belopp, som hushållningssällskap eller landsting, vart för sig eller i förening, tillskjutit därtill under året; till fåravelsstationer med högst hälften av det belopp, som hushållningssällskapet under året utbetalt till bildande och upprätthållande av dylika stationer, dock högst 500 kronor; till bildande av fåravelsföreningar med högst så stort belopp, som hushållningssällskapet för ändamålet anvisat, dock ej utöver 50 kronor för varje förening; till stamboksföring av lantras med högst så stort belopp, som hushållningssällskapet eller landstinget, vart för sig eller i förening, för sådan stamboksföring under året tillskjutit; samt till ullutställningar med högst hälften av det belopp, som hushållningssällskapet under året av tillskjutna medel utbetalt för omkostnader för utställningar, pris och premier därunder inbegripna. För statsbidrags erhållande hava vissa villkor i särskilda fall föreslagits. Statens kostnader för dessa åtgärder hava de sakkunniga förslagsvis beräknat sålunda:

Fårpremiering	kronor	15,000	
Fåravelsstationer	»	6,000	
Fåravelsföreningar	»	6,000	
Stamboksföring	»	3,000	
Ullutställningar	»	5,000	kronor 35,000.

Kommerskollegiet och lantbruksstyrelsen hava nu i sitt utlåtande den 14 mars 1917 anfört följande:

»Det har uti vårt land funnits en tid — och den ligger ej långt tillbaka — då nötkreatursskötseln på grund av bristande intresse för densamma stod på samma låga ståndpunkt, som den fårskötseln nu intager. Orsaken härtill var dålig avsättning av ladugårdens produkter. Landets egen konsumtion var ringa och någon export förekom ej. Samtidigt stod fårullen i högt pris och fårstocken ökades år för år.

Under de sista åren på 1860-talet började emellertid en export av smör komma till stånd, och med den bättre avsättningen och de högre pris, som härigenom betingades för ladugårdens produkter, vaknade även intresset för nötkreatursskötseln. Ungefär samtidigt började ullprisen att sjunka, på grund av att med de förbättrade kommunikationerna ullen från Australien och södra Amerika genom sin prisbillighet, kvalitet och kanske framförallt sortering blev en svår konkurrent till den inhemska ullen. Planlösheten i avelsarbetet och det idkeliga famlandet mellan olika färraser orsakade därjämte, att förtroendet för fårskötselns räntabilitet och därmed intresset för densamma slappades. Man minskade icke blott sina fårbesättningar och ökade i stället nötkreaturens antal, man gjorde sig helt och hållet av med fåren. Härtill bidrog nog även i viss mån, att den åsikten gjorde sig gällande, att med den allt mera intensiva brukningen av jorden fåret borde vika för kon, då det förra hörde

hemma vid det extensiva jordbruket. Man glömde därvid, att vid Englands intensiva jordbruk finnes god plats för fåret, som där hålles i större antal per hektar odlad jord än måhända i något annat land i Europa.

Det är ock tydligt, att fåret har sin plats vid sidan av nötkreaturet, därest dess hållande kan ske med ekonomisk fördel. Det är ock lämpat att såväl sommar som vinter tillgodogöra vissa produkter från även den mest intensivt skötta jord, vilka nötkreaturet eller andra husdjur icke alls eller långt sämre kunna utnyttja. Exempelvis finnes det på de flesta egendomar i landet betesmarker, som endast kunna utnyttjas av får, vilka ock, sedan nötkreaturen tillgodogjort sig en betesmark, kunna väl föda sig på vad som lämnats, och ärthalmen, som är ett mindre gott foder för mjölkkon, är ett synnerligen värdefullt sådant för fåret.

Med de höga pris, som färkölt numera betingar och efter allt att döma i framtiden kommer att betinga, synes frågan om färskötselns räntabilitet hava kommit i ett helt annat läge än förr. Fåret kan liksom svinet med ekonomisk fördel uppfödast direkt för slakt, under det att uppfödningkostnaderna för nötkreaturet icke ersättas av slaktvärdet, utan den större eller mindre förlusten måste täckas av de produkter kon eller oxen under livstiden lämnat. Komma fåren i åtnjutande av en lämplig vård och ledes fåraveln med goda, prövade raser i rätt riktning samt ullhandeln ordnas, varigenom avsättningen främjas, bör färskötseln tvevelsutan bliva en fullt lönande binäring till jordbruket, icke minst det intensiva.

Att det även är ett statsintresse av betydelse att främja färskötseln, därest denna samtidigt är lönande, framgår bäst av de svårigheter, som under krigstiden vållats yllefabrikationen av den ringa tillgången på ull.

Det synes därför ämbetsverken, att åtgärder böra vidtagas i här ovan angiven riktning för att därigenom såväl utöka som förbättra den inhemska ullproduktionen.

De sakkunniga hava med hänvisning till de goda resultat, som i fråga om svinskötselns främjande uppnåtts genom de med statsmedel understödda åtgärderna, ansett, att man för upphjälpande av färskötseln borde gå i samma riktning. Så hava de föreslagit anordnande av fårpremiering, fåravelsstationer och understöd åt fåravelsföreningar, uppläggande av stamböcker för får samt därutöver anordnande av ullutställningar m. m.

Vad premieringen angår, så har sådan för olika slag av djur visat sig i hög grad främja aveln, där denna stått lågt. Det är ock självfallet, att genom en dylik åtgärd, som genom de pris och belöningar, som utdelas, väcker intresse för en bättre avel, samma avel kan ledas i rätt riktning. Särskilt i fråga om fåraveln är detta av den allra största betydelse, då på detta område rätt stor förbistring i fråga om rasvalet. Erfarenheten har visat, att de ständigt återkommande korsningarna med nya, importerade raser lett icke endast till en mångfald av olika ullkvaliteter, till stor skada för ullhandeln, utan även ofta till att själva fårstammen ingalunda blivit förbättrad, såsom avsikten varit. Oftast har en stam genom en dylik planlös korsning blivit mindre lämpad för jordmänen och den omvårdnad, som på platsen i fråga kunnat lämnas densamma.

Sakkunniga hava nu föreslagit, att endast den eller de raser jämte typer därav, som lantbruksstyrelsen på förslag av vederbörande hushållningssällskap bestämmer för varje distrikt eller del därav, må bliva föremål för premiering. Premieringen är avsedd att äga rum endast inom fåravelsförening, vars stadgar blivit av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott fastställda. Dylik förening

tillhörande bagge skall fylla föreskrivna villkor för intagande i stambok, varjämte premieringsnämnden, där flera raser premieras, har att med fästare avseende på moderdjuren och dessas lämplighet för orten pröva, till vilken ras av de av lantbruksstyrelsen bestämda bagge må höra för att kunna premieras. Under sådana förhållanden torde tvivelsutan en mera planmässig avel kunna påräknas komma till stånd. I övrigt är det föreslagna reglementet för fårpremieringen uppgjort i närmaste överensstämmelse med det för premiering av svin gällande, och ämbetsverken anse de föreslagna ändringarna av behovet påkallade och väl avpassade.

I sammanhang med premieringen hava de sakkunniga föreslagit upplägget av riksstamböcker för cheviot-, shropshire- och oxfordshiredownraserna. Därjämte skulle hushållningssällskap, inom vars område får av lantras med understöd av statsmedel premieras, vara skyldigt att, efter av lantbruksstyrelsen fastställda grunder, upplägga och föra stamböcker för djur av dylik ras, vartill dock bidrag av statsmedel skulle kunna erhållas. Rörande sättet för riksstamboksföringen hava de sakkunniga föreslagit, att i stambok skulle kunna införas:

- 1) avelsdjur vid av hushållningssällskap upprättade fåravelsstationer,
- 2) avelsdjur från sådana besättningar, vilka av lantbruksstyrelsen funnits vara av den betydelse för landets fåravel, att lantbruksstyrelsen förklarat avelsdjur från dessa besättningar kunna införas i riksstambok.

Även detta de sakkunnigas förslag finna sig ämbetsverken för närvarande, intill dess större erfarenhet vunnits i fråga om uppfödningen och behovet av renrasiga avelsdjur, böra tillstyrka.

Beträffande förslaget om inrättande av avelsstationer vilja ämbetsverken framhålla önskvärdheten av att sådana måtte komma till stånd, då en dylik anordning för närvarande är nödvändig för åstadkommande snarast möjligt av gott och tillräckligt avelsmaterial. Att dylika stationer behöva kraftigt understöd, är uppenbart, så mycket mera som prisen på avelsfår ännu icke ställa sig så höga, att de kunna täcka de ganska betydliga kostnader, som upprättandet av en avelsstation och uppfödandet av avelsdjur alltid medföra.

I fråga om understöd åt fåravelsföreningar hava ämbetsverken intet att anmärka mot de sakkunnigas förslag. Tydligt är, att skall premiering av får inom fåravelsföreningar komma till stånd, föreningarna böra hava organisationsanslag såsom bidrag till första anskaffningen av bagge. I övrigt vilja ämbetsverken hänvisa rörande såväl denna som förut omnämnda åtgärder till de synnerligen goda erfarenheter, som vunnits med dylika på svinavelns område. Visserligen hava till svinskötselns höjande i första rummet bidragit de högre fläskprisen, som allt sedan statsåtgärdernas vidtagande varit gällande, men det torde icke lida något tvivel, att en del av det ökade intresset för denna avel, och så gott som hela den förbättring den undergått, är att tillskriva de statliga åtgärderna för densamma.

För åstadkommande av en förbättrad ullproduktion hava de sakkunniga vidare framhållit vikten av att åtgärder jämväl vidtagas för att befrämja ullens framförande å den inhemska marknaden samt för dess användning uti svensk industri. Särskilt hava de sakkunniga härvid förordat en ingående undersökning för utrönande i vad mån den inhemska ullen kan komma till användning vid tillverkning av för statens behov erforderliga yllepersedlar och yllevävnader av alla slag, och har det

även ifrågasatts att lämna produkter av svensk ull ett ovillkorligt företräde vid statsleveranser.

Ämbetsverken anse det av de sakkunniga framförda önskemålet om ökad användning av svensk ull inom industrien synnerligen beaktansvärt. Vissheten om en säker avsättning för ullen skall naturligen mer än något annat vara ägnad att stimulera till ökad ullproduktion. Därutöver innebär realiserandet av detta önskemål ett steg i riktning mot frigörande av vår industri i möjligaste mån från utländska råämnen, ett mål, som på allt sätt synes böra eftersträvas.

Den svenska ull, som hittills fått användning inom industrien, har i själva verket utgjort allenast en bråkdel av hela ullkonsumtionen. Importen av ull har nämligen utgjort:

1911	5,057,970 kilogram ull
1912	6,612,156 »
1913	5,924,391 »
1914	4,405,095 »

medan enligt den av kommerskollegium år 1914 avgivna utredningen om textil- och beklädnadsindustrien textilfabrikernas inköp av svensk ull under år 1912 uppgått till en kvantitet av allenast omkring 500,000 kilogram, vartill kommit den vid s. k. löngodstillverkning använda ullen med en kvantitet av något över 200,000 kilogram. Under krigsåren, då importen av utländsk ull mötts av stora svårigheter, har efterfrågan på svensk ull naturligen väsentligt stegrats. Enligt en av kommerskollegium hos textilfabrikerna gjord förfrågan om lager och inköp av svensk ull under år 1915 har konsumtionen av svensk ull under nämnda år sålunda utgjort i runt tal 1,000,000 kilogram. Denna siffra torde emellertid icke kunna läggas till grund för ett riktigt bedömande av den inhemska ullproduktionens storlek under år 1915. I icke ringa utsträckning torde nämligen därutöver hava förekommit löngodstillverkning, om vars omfattning kommerskollegium dock icke varit i tillfälle att bilda sig något omdöme.

Av de siffror, som sålunda företetts, synes framgå, att industriens konsumtion av svensk ull fördubblats från år 1912 till år 1915, utan att härigenom behovet av råvara dock ännu på långt när kan anses vara fyllt. Om också, såsom av de sakkunniga anmärkts, Sverige liksom andra europeiska länder icke kan för sitt yllebehov helt undvara den finulliga kolonialullen, en uppfattning, som icke torde kunna jävas, synes det ämbetsverken dock, som om en väsentligt större användning inom industrien av svensk ull med fördel skulle kunna åvägbringas.

Beträffande möjligheterna härför har kommerskollegium hört verkställande direktören i aktiebolaget förenade yllefabrikerna, Ivar Swartling. Härvid har upplysts, att svensk ull mycket väl kan användas vid textilfabrikerna. Den lämpar sig visserligen icke till finare tygsorter, men till grövre tyger ävensom till filter, stickgarner etc. kan den under vissa förutsättningar användas med lika stor fördel som utländsk ull. Orsakerna, varför textilfabrikerna icke i större utsträckning använt svensk ull, berodde huvudsakligen på att inköp av utländsk ull ställde sig betydligt enklare, att svensk ull i allmänhet såldes osorterad samt att den vanligtvis ställde sig dyrare än utländsk ull.

Vad först inköpen beträffade, saknades ordnad försäljning av svensk ull. Textilfabrikernas inköp av svensk ull tillginge vanligen så, att producenter av

ull från den kringliggande trakten samlat sin ull, tills de erhållit en viss kvantitet och sedermera själva utbjudit den direkt till textilfabriken. Den huvudsakliga delen av den svenska ullen hade emellertid fått sin användning som s. k. löngods, d. v. s. lantbrukarna hade inlämnat sin ull till agenter i landsorten och därvid i utbyte erhållit färdiga varor, såsom tyger, strumpor, tröjor m. m. Vissa fabriker ägde en mängd sådana agenter på landsbygden. Dessa agenter vore vanligen lanthandlare och dylika. Sådan löngodstillverkning bedreves därjämte i stor utsträckning av en mängd mindre fabriker på landsbygden. Under det sista året med dess ullbrist hade en stor del textilfabriker själva utsänt uppköpare på landsbygden, som uppsökt säljarna och verkställt kontanta inköp.

Den svenska ullen såldes vanligen osorterad. Producenterna underläte i allmänhet att skilja ullen från olika delar av fåret, så att fallen och ull från huvud, buk, ben m. m. sammanblandades. Därjämte innehölle ofta den ull, som kom industrien tillhanda, ull från olika slag av får, liksom fårtvättad och fet ull ofta blandades om vartannat. Detta försvårade i hög grad användningen. Fabrikerne bleve nämligen nödsakade att själva sortera ullen. Flertalet fabriker hade emellertid icke anordningar för sortering, och tillgången på kunnigt folk för detta arbete vore ringa. Under sista året med dess stora användning av svensk ull hade sortering emellertid fått i större utsträckning upptagas. Den utländska ullen erhöles i regeln alltid sorterad, vilket givetvis erbjöde en stor fördel.

Den svenska ullen ställde sig vanligen högre i pris än den utländska, framförallt relativt, enär den ej vore sorterad utan innehölle en hel del s. k. undersorter och lägre kvaliteter, men oftast även absolut. Löngodstillverkningen, som förarbetade avsevärd del av den svenska ullproduktionen och som i allmänhet ansåges betala de högsta prisen för svensk ull, torde emellertid endast skenbart betala högre pris, enär den i utbyte lämnade färdiga varor, vilkas pris ju alltid innesluta en viss tillverkarvinst. Under sista året med dess höga ullpris torde man emellertid i allmänhet kommit underfund med, att det varit mer lönande att sälja ullen till fabrikerne mot kontant betalning och sedermera köpa färdiga varor på vanligt sätt.

Det vore svårt att upprätta någon prisstatistik å svensk ull, då prisen till följd av den bristande försäljningsorganisationen givetvis varierat mycket. Före kriget betalades svensk ull med omkring kronor 1.20 å 1.50 per kilogram för otvättad och kronor 1.90 å 2.40 för fårtvättad. De priser, som under kriget betalats, hade gått upp ända till kronor 5.00 å 5.50 för otvättad och kronor 6.50 å 7.50 för tvättad.

De svårigheter för användande av svensk ull, som sålunda från industriellt håll påpekats, kunna ämbetsverken vitsorda. De torde utan tvivel på ett verksamt sätt hava bidragit till att efter hand minska efterfrågan på den inhemska råvaran. Då det medgivits, att svensk ull med fördel kan få en utsträckt användning inom textilindustrien, anse ämbetsverken det vara ett oavvisligt behov, att åtgärder snarast vidtagas i syfte att vinna bättring i de anmärkta missförhållandena, så att icke genom bristande avsättningsmöjligheter den tillämnade ökningen av ullproduktionen redan från början omintetgöres.

De utvägar och medel, som av de sakkunniga föreslagits för vinnande av ökad avsättning av svensk ull, äro i huvudsak tre. I främsta rummet synes man såsom ovan nämnts hava velat förorda tillskapandet av en förmånsrätt vid statsleveranser för sådan tillverkare, som kunde styrka, att hans vävnader innehölle

svensk ull till viss procent eller i sin helhet. Därutöver hava de sakkunniga även föreslagit inrättande av försäljningsföreningar bland ullproducenterna samt anordnande av ullförsäljningsutställningar.

De sakkunnigas förslag i dessa avseenden anse ämbetsverken vara värt all uppmärksamhet. Beträffande till en början den ifrågasatta företrädesrätten för vara av svensk ull vid statsleveranser vore en sådan anordning naturligen synnerligen önskvärd ur synpunkten av en jämn och regelbunden avsättning för den svenska ullen. Ämbetsverken anse likväl frågan om tillskapandet av sådant företräde vid statsleveranser för visst inhemskt varuslag eller produkter därav böra behandlas med försiktighet. Oavsett den förmånliga undantagsställning, som härigenom skulle beredas ullproducenterna och ylleindustrien i förhållande till andra inhemska näringsgrenar, torde den främsta synpunkten vid fastställandet av normer för statsleveranser likväl böra vara att i möjligaste mån lämna staten tillfälle att vid sina inköp erhålla den för ändamålet lämpligaste samt bästa och billigaste varan. I många fall skulle kanske på grund av den svenska ullens bristande lämplighet det ställa sig synnerligen oförmånligt för staten att nödgas lämna företräde åt produkter, tillverkade helt eller delvis av svensk ull. Kommerskollegium, som anbefallts avgiva utlåtande över centralupphandlings-sakkunnigas förslag till leveransförordning, skall för sin del vid prövningen av det remitterade förslaget till ny sådan förordning icke underlåta att beakta den synpunkten, att, där icke påtagliga statsintressen åsidosättas, svenska varor i möjligaste mån vid statsleveranser böra givas en gynnsammare ställning än utländska varor.

Det förslag till ullutställningar och försäljningsföreningar, som framförts av de sakkunniga, anse sig ämbetsverken däremot böra på det livligaste förorda. Beträffande försäljningsföreningarna torde likväl staten icke direkt böra träda emellan för inrättande av sådana föreningar, utan torde denna angelägenhet helt kunna lämnas åt det enskilda initiativet. På grundval av från andra områden hämtad erfarenhet torde man med tillförsikt kunna emotse resultaten av den av eventuella försäljningsföreningar utövade verksamheten. Såsom de sakkunniga antagit, synas försäljningsföreningarna i huvudsak kunna bildas på grundval av fåravelsföreningarna, för vilka föreslagits möjlighet till erhållande av statsbidrag.

Såsom särskilt väl ägnade att kunna råda bot på de från industriellt håll anmärkta missförhållandena med avseende å tillgången på svensk ull anse ämbetsverken de av de sakkunniga föreslagna försäljningsutställningarna för ull. Genom sådana utställningar synes icke blott ullproducenten kunna vinna erforderlig upplysning beträffande ullens tillgodogörande och behandling, utan därjämte lämnas tillfälle för producenten och konsumenten att lättare komma i beröring med varandra till fromma för ökad avsättning av svensk ull. En icke ringa betydelse torde dessutom böra tillmätas den sporre till ytterligare omsorg om ullproduktionen, som ligger i det vid utställningarna meddelade sakkunniga erkännandet åt de utställare, som kunna framvisa den bästa varan. Förslaget om tillerkännande av statsunderstöd för anordnande av sådana utställningar torde därför få anses som synnerligen väl motiverat. Ämbetsverken anse skäl till erinran icke förefinnas beträffande den omfattning, i vilken de lokala intressena skola lämna bidrag till ifrågavarande utställningar.

Beträffande sättet för utställningarnas anordnande anse sig ämbetsverken kunna biträda de sakkunnigas förslag, enligt vilket det lämnats åt hushållnings-

sällskapen att taga initiativ till och handhava ledningen av utställningarna. Det bör emellertid enligt ämbetsverkens mening icke vara uteslutet, att utställning varder gemensam för två eller flera hushållningssällskaps områden.

Det torde vidare kunna ifrågasättas, om det icke vid statsunderstödens beviljande borde i vissa punkter fastställas närmare bestämmelser för utställningarnas anordnande i syfte att åstadkomma direkta verksamma medel för vinnande av en ökad avsättning av svensk ull.

De sakkunniga hava härutinnan förordat, att bland bedömarna vid sådana utställningar alltid borde finnas experter på textil- och ullområdet, vilka jämväl borde sättas i tillfälle att genom föredrag inför lantmännen redogöra för de fordringar industrien har på ullen samt giva de råd och upplysningar, som i övrigt kunna vara av behovet påkallade.

En sådan anordning anse ämbetsverken väl lämpad att göras som villkor för statsunderstödet utgående. Därutöver torde emellertid för att verksamt befrämja avsättningen av såväl den utställda ullen som den, varå densamma utgör prov, det böra åläggas hushållningssällskapen att genom annonsering och direkta meddelanden till textilfabrikerna underrätta om de tillfällen till inköp av svensk ull, som beredas genom utställningen. I anmälningssedeln till deltagande i utställningen torde ullproducenten dessutom böra åläggas uppgiva det ullparti, han har tillgängligt för avsalu. Beträffande prisbedömningen synes jämväl böra meddelas bestämmelse att, jämsides med den utställda ullens beskaffenhet i förhållande till annan utställd ull och till utställarens vanligen saluförda eller utställda ull, den synpunkten jämväl må bliva avgörande, i vilken omfattning utställaren förstått att i förhållande till storleken av sin fårbesättning saluföra svensk ull.

Det närmare utformandet av ifrågavarande bestämmelser torde kunna överlämnas åt lantbruksstyrelsen, som enligt de sakkunnigas bestämmelser skall äga mottaga de till Eders Kungl. Maj:t ställda ansökningarna om statsunderstöd för utställningarnas anordnande. Styrelsen skall icke underlåta att lämna kommerskollegium tillfälle bevaka de industriella intressen, som härvidlag spela in.

På grund av vad sålunda blivit anfört få kommerskollegium och lantbruksstyrelsen, som icke hava något att erinra mot den av de sakkunniga i ärendet uppgjorda kostnadsberäkning, i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till riksdagen avlåta nådig proposition, att riksdagen må till åtgärder för åstadkommande av en förbättrad och ökad ullproduktion i landet i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag å extra stat för år 1918 anvisa ett anslag av 35,000 kronor.»

Framställning om åtgärder för fåravelns främjande har även gjorts av Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

Departements-
chefen.

Den i riksdagens skrivelse avsedda frågan är, såsom den erhållna utredningen tydligt visar, ur många synpunkter synnerligen behjärtansvärd. Utredningen utvisar enligt min mening även behovet av statens stödjande medverkan. Jag anser det vara alldeles riktigt, att åtgärderna huvudsakligen inriktas på upphjälpande av själva fårskötseln. De förslag, vilka framställts i sådant syfte och som nära ansluta sig till de åtgärder,

vilka i avseende å svinskötseln visat sig framgångsrika, synas mig välbetänkta. Jag vill därför härutinnan ansluta mig till de sakkunnigas av ämbetsverken förordade förslag, men vill framhålla, att ändringar och jämkningar i förslaget kunna finnas behövlige såväl nu som isynnerhet framdeles, allteftersom fårskötseln utvecklas och erfarenhet om åtgärdernas verkan erhålles. I den mån sådana ändringar icke röra huvudgrunderna för statsbidragens beräkande, böra de kunna vidtagas av Kungl. Maj:t utan riksdagens hörande.

Då kommerskollegiet förmält sig hava för avsikt att vid granskning av uppgjort förslag till ny leveransförordning beakta den mycket viktiga synpunkten, att svenska varor må, där icke påtagliga statsintressen åsidosättas, i möjligaste mån givas en gynnsammare ställning vid statsleveranser än utländska varor, torde för närvarande någon särskild åtgärd i detta hänseende icke böra ifrågasättas.

Förslaget om statsunderstöd till ullutställningar bör, om det realiserar, bliva till stort gagn. Det är nämligen tydligt, att okunnighet om industriens fordringar på ullen samt bristande organisation bland försäljarna i hög grad minskat möjligheterna för fårskötseln att lämna ett ekonomiskt tillfredsställande resultat. Vad ämbetsverken anfört angående utställningarnas anordnande m. m. torde böra vinna beaktande vid anslagsvillkorens bestämmande.

Mot den beräknade storleken av det behövlige statsbidraget har jag icke något att erinra. För korthetens skull och i analogi med övriga anslag till befordrande av aveln av särskilda slag av husdjur, där endast husdjurets namn men icke de produkter det lämnar omförmäles i anslagets titel, anser jag anslaget lämpligen böra gälla »fåravelns befrämjande».

Jag får därför hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen

att till fåravelns befrämjande å extra stat för år 1918 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 35,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlätas proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Hugo Nordlander.